

MHB 1644

VILVÁKOK

1992. NOVEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

Emlékezzünk halottainkra	3
Semseyne Legeza Ilona:	
November	3
Bartha Zsuzsanna:	
Elnökségi tudósítás	4
Felhívások, közlemények	9
Jogszabályi változásokról. Dr. Orlicki János:	
Ismét a Munka Törvénykönyvéről	10
Sajtófigyelő:	
Akik a szívükkel látnak — Tízéves a Vakok	
Batthyány László Gyermekotthona	15
Évfordulók nyomában. Lak István:	
100 éve született Gyengéné Fogarassy Margit . . .	15
Tolna megyei hírek. Kovács Lászlóné:	
Erdélyi körutazás	18
Családi vasárnap Váralján	19
Hirdetések	20
Dénes Géza: Anyaság	21
Szabó Lászlóné:	
A magyar múlt megörzői, az itáliai levéltárak . . .	24
Zenei rovat. Kas László: Gioacchino Rossini	26
Felhívások, közlemények	28
Dr. Med. Ernst Schneider:	
Az érzelmeszedés megelőzése, gyógyítása	29
Hirdetések	32
Horoszkóp	33

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének havi folyóirata. Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin. Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna. Szerkesztőségi munkatársak: Kas László olvasószerkesztő, Lak István szakmai szerkesztő. Kiadóhivatal: 1146 Budapest, Hermina út 47. Telefon: 1-210-440/14 mellék. ISSN: 0209-6765. Előfizethető a megyei szervezeteknél: egész évre 120 Ft-ért (a tárgyévet megelőző év november 30-ig), félévre 60 Ft-ért (a tárgyév II. féléve előtti május 15-ig).

Emlékezzünk halottainkra

November első két napján virágba borulnak a temetők és a gyertyafényénél azok emlékét idézzük fel, akik már nem lehetnek közöttünk.

Idézzük most röviden fel Mindenszentek Ünnepe és a Halottak Napjának történetét.

Mindenszentek Ünnepe (november 1.): A katolikus egyház ünnepe, amelyen azon szentekről emlékeznek meg, akiknek nincs külön emléknapi az egyházi naptárban. Az ünnep eredete a VII. századra nyúlik vissza. Ekkor adományozta Phokasz császár IV. Bonifác pápának (608—625) az i.e. 27-ben épült Pantheont, amelyet az összes római istenek tiszteletére építettek, ezért sok fülkével látták el, amelyekbe az istenek szobrai állították. IV. Bonifác pápa a pogány Pantheont keresztény templommá alakította át és Szűz Mária, valamint a vértanúk tiszteletére szentelte fel. Az ünnepet az egész katolikus egyház számára IV. Sixtus pápa (827—844) terjesztette ki és tette kötelezővé.

Halottak Napja (november 2.): A holtakról való megemlékezés napja a katolikus egyházban. A cluni kolostorból indult el a halottakra való emlékezés, illetve a holtakért való imádkozás szokása a X. században. A XIV. században már általánosan bevezették. A görög-keleti egyházak általában pünkösd előtti szombaton emlékeznek az elhunytakra.

A szerkesztőség az alábbi szép verssel tiszteleg a halottak emléke előtt.

Semseyne Legeza Ilona:

NOVEMBER

*Halottak napja. Nincs rá erő.
Forog, tarkállik a temető.
Mindenütt szánandó cserepek,
a papírba pakolt szeretet,
a gyufa-lángnyi emlékezet.
Libasorban a processzió,
együtt ami rossz és ami jó.*

*Elmegyek, ha nincs egyetlen lélek
és a sima kőlaphoz beszélek,
de sosem a naptári napon,
az osztatlant meg nem oszthatom.
Kerülök vigaszt és látszatot,
a sírok közé be nem állhatok.*

*Most annak jó, akit eltemettek,
nem fázik az sem, kit nem szerettek.
Őszirózsa hajt szemüregéből,
lenti sötétségből, fenti fényből,
bozontos virágfejét lehajtja,
dér fehér mohája ül meg rajta.
Halált mond, akarva — nem akarva,
hisz a csont ott üreslik alatta.*

*Körülvesz a dolgok pusztulása,
nyögve-nyelős napok, mint a kása.
Embert is és falat is lerombol
az idő, — csak a pusztulásra gondol.*

4

*Bármit építész, mégsem
maradandó,
gyermeked is bármit tesz,
halandó.*

*S ahol már a madarak sem járnak,
csont-kamrája a lerombolt háznak,*

*Ablak-üregen befúj a szél,
kéménykürttel koromról beszél.
Üres ajtót, üres ablakot,
— ezen át lélegzik a halott, —
nem kell ácsolni, beüvegezni,
ezt nem lakja többé senki, semmi.*

Bartha Zsuzsanna

Elnökségi tudósítás

A MGVYOSZ Országos Elnöksége 1992. szeptember 30-án tartotta ülését. Forró József és Dr. Szőke László igazoltan hiányoztak.

Az első napirendi pont témája a gyengénlátók iskoláinak reform-elképzeléseivel foglalkozott. A budapesti iskolát Jankó Brezovay Pálné, a debrecenit Dr. Józsné Dr. Pápai Ilna igazgatónők képviselték.

Először a budapesti Gyengénlátók Általános Iskolájának helyzetéről hallgathattak tájékoztatást az elnökség tagjai. Az elmondottakból megtudhatták, hogy az iskola jelenlegi vezetése is igen fontosnak tartja a MGVYOSZ-szal való együttműködést. Jankó Brezovay Pálné meleg szavakkal emlékezett meg Dr. Kovács Csongorról, az

iskola korábbi igazgatójáról, aki tíz éven keresztül állt az intézmény élén, s aki nagyon sokat tett a gyengénlátó gyermekek oktatásáért. Sajnos két évvel ezelőtt váratlanul elhunyt, de szelleme tovább él az iskola életében.

A történeti áttekintésből kiderült, hogy a budapesti iskola 1957-ben alakult meg. Először Csepelen egy kis épületben működött, majd a zuglói Szőnyi útra került. Mindkét helyen négy osztállyal működött. Tíz évvel ezelőtt adták át a jelenlegi épületét a Miskolci út 77-ben, ahol immár nyolc osztályos általános iskolaként vállalja félországnyi terület súlyosan látássérült gyermekeinek oktatását, nevelését. Két kisegítő iskolai tanulócsoporthoz is van. A körülmények elvileg igen jók: az iskola szépen megépített és jól felszerelt. Tornatermük, sportudvaruk, valamint uszodájuk is van. Sajnos ma már gazdasági gondokkal küszködnek. A jövő évre pedig a dologi és a bérfejlesztésre semmiféle támogatást nem fognak az ilyen és hasonló intézmények kapni. Ez azt jelenti, hogy a két évvel ezelőtti költségvetéssel kell működniük a jövőben.

Az iskola rendes általános iskolai tanterv szerint dolgozik, vagyis a gyerekek bármikor átkerülhetnek a normál általános iskolába, illetve onnan is bármikor fogadhatnak gyermekeket. Vannak azonban olyan tantárgyak is, amelyek a normál általános iskolában nem szerepelnek. Ilyenek pl. a korrekciós fejlesztés, a gépirás, a számítástechnika, a zene. A számítógépparkjuk már elavult, s ezért távlati elképzelés ennek megújítása. A cél az, hogy a gyerekek alapfokú számítástechnikai vizsgát tehessenek, s hogy ezzel a pályaválasztásukat megkönnyítsék. A zene tanításában gondot jelent a tanár- és az eszközhiány.

Az iskola fejlesztési terveit nagyon nehéz meghatározni addig, amíg az új oktatási törvény nem jelenik meg. Figyelembe kell venni, hogy egyre inkább növekszik a társadalmi igény az integrált oktatás iránt. Addig azonban, amíg a törvény nem biztosítja az ilyen „integrált gyerekek” a tárgyi és a pedagógus feltételeket, addig nagyon nehéz erről a kérdéstről gondolkodni. Az iskola elképzelése szerint szeretnének a jövőben úgynevezett bázisintézménnyé válni. Ennek keretében szeretnék megtartani az általános iskolai oktatást, miután mindig lesz olyan súlyosan látássérült gyermek, akinek állandó gyógypedagógiai segítségre van szüksége. Ugyanakkor szeretnének felkészülni arra, hogy a lakhelyükön tanuló gyengénlátó gyerekeket oktató pedagógusoknak és a környékükön lévő gyógypedagógusoknak kellő szakmai segítséget tudjanak nyújtani ahhoz, hogy a gyengénlátó gyermekek oktatását megfelelően végezhesék. Ezenkívül szeretnék,

hogy ha az iskolában lenne egy olyan eszköztár (a nagyítótól az olvasó televízióig), amelyből kölcsönözhetnének az otthon tanuló gyengénlátóknak.

Jelenleg 130 gyermek tanul a budapesti gyengénlátók általános iskolájában, ami osztályonként tizenegy fős tanulólétszámot jelent átlagban. Az oktató tanárok száma 26, a nevelőtanárok száma 14, míg a gyermekfelügyelők száma 9 fő. Az iskola teljes személyzete 85 fő. A bejáró gyerekek létszáma 50 fő, a bentlakók száma pedig 80 fő. Ez utóbbi létszámból nyolc fő középiskolás, akik kollégiumi elhelyezést kaptak az iskolában.

A budapesti beszámolót követően a debreceni helyzetről kapott tájékoztatást az elnökség. Dr. Józsné először arról szólt, hogy most ünnepelték az iskola fennállásának 20. évfordulóját. Ennek alkalmából a szövetség komoly anyagi támogatásával egy kiadványt jelentettek meg, valamint egy videofelvételt készítettek az iskola életéről. Remélhetőleg mindkét anyag segíteni fogja a szemészek és a gyengénlátó gyermekek szüleinek időben történő tájékoztatását. Sajnálatos ugyanis, hogy nagyon sok helyen nem tudnak a gyengénlátók iskoláinak létéről, s a gyerekek nem egyszer megkésve, súlyos kudarcok után kerülnek az iskolába.

Az iskola jelenleg Kettesy Aladár professzor nevét viseli, aki nagyon sokat tett a szemészeti ellátás érdekében és az iskola indulásakor tanácsaival segített.

6

Az iskola 150 férőhelyes. A bejárók száma 20-30 fő között változik. Az elmúlt évtől Nyíregyházáról is járnak be a gyerekek egy mikrobusszal.

Az iskola húsz éves fennállása alatt 378 tanuló fejezte be tanulmányait. 80%-uk tanult tovább, s a visszajelzések szerint tanulmányaikat be is fejezték.

Fontosnak tartják a gyermekek társadalmi beilleszkedése szempontjából a látásnevelést. A fakultáció az életre való felkészítést szolgálja. Ilyen tantárgyak pl. a háztartási ismeretek, a számítástechnika. Nagy számban működnek szakkörök és klubok.

Sajnos, a tájékoztatás ellenére, sok nyolcadikos gyermek nem tud arról, hogy létezik az MVGYOSZ. Jó lenne, ha a szövetség egy-egy alkalommal a végzős nyolcadikosoknak tájékoztatást tartana a szervezet munkájáról, s a tagjainak kínáló lehetőségeiről.

Az elmondottakból az is kiderült, hogy a debreceni iskola is gazdasági problémákkal küszködik. Dr. Józsné mindkét iskola nevében kérte, hogy a szövetség tegyen lépéseket annak érdekében, hogy a gyengénlátó tanulók is megkapják a távolsági utazásra szóló kedvezményt.

Komoly segítséget jelent a gyerekeknek, hogy 1982 óta a megyei szervezet közreműködésével lehetőségük van a telefonalközpont-kezelői tanfolyamot elvégezni.

Kuminka Györgyné elnök köszönetet mondott a vendégeknek az értékes tájékoztatásért, s további jó munkát kívánt mindkét iskolának. (A szerk.

megj.: A debreceni iskola 20. évfordulójának tiszteletére Dr. Józsné Dr. Pápai Ilona igazgatónőt felkértem egy cikk megírására, mely a Vakok Világában fog megjelenni.)

Következett a második napirendi pont. Dr. Szigeti György számolt be a Baranya megyei Szervezet munkájáról. Meghívottként voltak jelen Parragi Andrásné alelnök, Dénes Ottóné adminisztrátor, Elekesné Horváth Márta, a rehabilitációs osztály vezetője. A megyei beszámoló kivonatos ismertetését a mellékletben megtalálják.

A beszámolót az elnökség tagjai előzetesen írásban megkapták. A szóbeli megvitatást követően az elnök az alábbi gondolattal összegezte a napirendi pontot:

„Egy nagyon jó beszámolót kaptunk és meggyőződhattünk arról, hogy Baranya megyében megvalósul a kollektív irányítás elve és gyakorlata. Köszönet a megyei szervezet elnöksége minden egyes tagjának”.

A harmadik napirendi pont a legújabb Szociális Törvény tervezet áttekintése volt. A téma időszerűségét az adta, hogy napokon belül megkezdődik a törvénytervezet parlamenti bizottsági vitája.

Végezetül a bejelentések következtek:

- Rithnovszky Jánosnak a budapesti taggyűlésen felterjesztett anyagát az elnökség a Fegyelmi Bizottságnak adja át kivizsgálásra. Határidő: 1992. december 31.
- A halmozottan fogyatékos vak gyermekek és fiatal felnőttek problémáinak segítésére létrejött az „Értelmes életért Alapítvány”. A

szövetség anyagi és erkölcsi támogatását kéri.

- Novemberben Hajdúszoboszlón Természetgyógyász Konferenciára kerül sor. A részvételi díj kilenc ezer forint/fő. Egy gyögymasször részvételét biztosítja a szövetség.
- Október 7-13-a között finn vendégek látogatnak a szövetségbe.
- A Fehér Bot Nemzetközi Napja tiszteletére több televíziós műsor is bemutatja a látássérültek életét.

A tanácskozás az elnök zárszavával ért véget.

Melléklet

A MVGYOSZ Baranya megyei szervezetének kivonatos beszámolója

A megyei szervezet beszámolója a legutóbbi öt év tevékenységéről ad tájékoztatást.

1. A taglétszám alakulása:

A taglétszám 1988-tól folyamatos emelkedést mutat. Az 1992. évi adatok a következők: összlétszám 665 fő, gyengénlátó 69 fő.

Évek óta tartjuk a hatszáz feletti összlétszámot. Az újonnan az egyesületbe kerülők aránya az összlétszámot viszonyítva mintegy 8%.

A tagszervezési formák adottak, mind az önkormányzatoktól, mind a személyzeti szakrendelésektől folyamatos tájékoztatást kapunk a látássé-

rültek megjelenéséről.

A rendszeresített formanyomtatványon végzzük az adatgyűjtést és a tagszervezést. A tájékoztató a legfontosabb vakügyi kérdéseket ismerteti.

Az elhalálozás és elvándorlás a felvétellel azonos arányt mutat.

2. A szövetség szervei és működése

Az éves közgyűlésekre októberben kerül sor. Rendszeresen 110-140 fő jelenik meg. A társadalmi szervezetek, a hatóságok, valamint a sajtó részvétele az elmúlt öt évben is megfelelő volt. A megyei lap és a rádió is beszámolt az eseményről. Az elnökség az eltelt öt év során változatlan összetételben működött. A korábbi ciklushoz képest két új személy került az elnökségbe. Az elnökség tevékenységét munkaterv alapján végzi, melynek kialakítása kétfordulós: decemberben az előzetes elképzelések kerülnek szóba, majd januárban a munkaterv véglegesítésre kerül. Az elnökség évente öt alkalommal formálisan is ülészik, de ettől függetlenül évente négy-hat alkalommal ad hoc megbeszélést is tart. Az elnökség tagjai egy-egy részterületért felelősek. Ezenkívül egy-egy földrajzi területet is irányítanak. A döntést igénylő kérdésekben az elnökség mindenkor szavaz. Az elnökségi üléseken való részvétel (ritka kivételektől eltekintve) száz százalékos.

Hivatali működés: a titkári feladatokat ugyanazon személy látja el 25 éve. Ez idő alatt három adminisztrátort foglalkoztatott a szervezet.

8

Az ügyfélfogadás heti 20 órában történik. A levelek eljuttatásánál pénzkímélő módszereket is bevezetünk, egy küldeménnyel több levél megy, a rendszeresen bejáróknak kézbe adjuk a levelet.

Tárgyi feltételeink jók. 1979-ben teljes belső felújítással vettük birtokba székházunkat, melyet 1989-ben kívülről is felújított az Ingatlankezelő. A megyei szervezetnél különválnak az iroda és az ügyfélfogadás, valamint külön szobákban folyik az oktatás és az elnökség tanácskozásai, a társalgóban pedig a szórakoztató programok zajlanak.

A sorstársak nagy számban keresik fel a megyei szervezetet, megjelenésükről határidő naplót vezetünk az illető személy nevének és az elintézendő ügynek a feltüntetésével. Így folyamatosná válik az információ a titkár és az adminisztrátor között.

3. A tagsággal való kapcsolat

A megye településhálózata nem alkalmas a körzeti csoportok kialakítására. Pécs városát nem számítva a megye másik négy városában és vonzáskörzetében a taglétszám nem éri el a körzeti csoport megalakításához szükséges mértéket. A megye közlekedési struktúrájához igazodva területfelelősi rendszert alakítottunk ki. Ez azt jelenti, hogy évente két alkalommal az elnökség tagjai a megye városában rendezvényt tartanak. A tárgyi feltételeket az önkormányzatok bizto-

sítják az idősek klubjában, a művelődési házban.

Az adminisztrációt végző kolléganők a megye székhelyen rendszeres családlátogatást végeznek, melyről környezettanulmány is készül.

4. Külső kapcsolatok

A rendszerváltás előtt is folyamatos kapcsolatban álltunk a közigazgatási szervekkel. A különféle társadalmi szervezetekkel ma is zökkenőmentes a kapcsolatunk. Ugyanez mondható el a sajtóval való együttműködésünkről is. A pártszervezetekkel eddig sem tartottuk, és a jövőben sem tartjuk indokoltnak a kapcsolattartást. Évtizedes jó viszony köt össze bennünket a POTE (Pécsi Orvostudományi Egyetem) Szemklinikájával. Részt veszünk az orvostanhallgatók képzésében és bemutatjuk a szövetséget, valamint a vakügyi segédeszközöket.

5. A foglalkoztatás jellemzői

A foglalkoztatottak száma az állománylétszám mintegy 15 %-a. Az elmúlt két évben tizenkét munkahely szűnt meg a telefonkezelőknél, mely adat mértékadónak tekinthető, mivel tagjaink túlnyomó többségben telefonkezelőként dolgoznak. A foglalkoztatási szint fenntartása fokozott erőfeszítést igényel és egyértelmű, hogy az általános munkanélküliségen belül speciális feladatot jelent. A nehéz viszonyok között a munkáltatók az alközponti munkakörhöz egyéb feladatokat kapcsolnak, melyet a látásfogyatékos nem tud elvégezni. A megyét a bányászat leépülése miatt a foglalkoztatási gon-

dok erőteljesen sújtják. Előfordulnak különleges munkakörben is látássérültek, mint pl. dzsudó versenyző, sportmunkatárs.

6. Érdekképviselet

Rendkívül sokrétű és szerteágazó: lakás- és telefonügyektől kezdve felöleli az étkeztetés, a szociális otthoni elhelyezés, a nyugdíj- és segélyügyek problémáit. Az egyedi érdekképviselet mellett külön foglalkozunk a közlekedés gondjaival, az illetékesek bevonásával.

7. Oktatás, ismeretterjesztés

Az elmúlt öt év során folyamatos volt a pontírás oktatása. Az országos helyzethez hasonlóan az állapítható meg, hogy a tagság nem a kívánatos mértékben akarja elsajátítani a Braille-írást.

Az angol tanfolyam öt éve folyamatosan működik 3-7 fő részvételével, míg a német tanfolyam három éve indult be általában 13-18 fő részvételével.

A vakügyi kiadványok előfizetése az elmúlt ciklusban folyamatos emelkedést mutat.

8. A tagság szabadidejének szervezése

Hetente kétszer klubnap van a megyei szervezetnél, havonta egyszer pedig idősek napja.

Belgyógyász és szemészszakorvos áll a tagok rendelkezésére minden hónapban két alkalommal.

Évente legalább három alkalommal családi estet is rendezünk.

9. Üdülések, kirándulások

A megyei szervezet tizenöt éve már, hogy kirándulásokat és üdüléseket szervez rendszeresen, melyhez a tagoknak támogatást biztosít. A belföldi kirándulásokat az adományszámláról mintegy 40-50 %-os, a külföldi utazásokhoz fix összegű támogatást nyújtunk.

A szövetségi kirándulásokra és üdülésekre nagy az érdeklődés. Ezzel a szolgáltatással évente mintegy 100-180 tagot és kísérőt mozgatunk meg. Tapasztalatunk az, hogy a programok közelebb hozzák őket egymáshoz és a szervezethez. ● ● ●

Felhívások, közlemények

Tagtársaink fokozottabb segítése és támogatása érdekében szövetségünkben jogsegélyszolgálatot kívánunk létrehozni.

Várjuk azoknak a gyakorló látássérült ügyvédeknek a jelentkezését, akik szívesen vennének részt ebben a munkában. A működési feltételeket közösen alakítjuk ki.

Jogszabályi változásokról

**Dr. Orlicki János: 1992. évi XXII. tv.
A Munka Törvénykönyve (ismét a
Munka Törvénykönyvéről)**

Munkaviszonyba munkavállalóként az léphet, aki tankötelezettségét teljesítette. Az a magyar állampolgár, aki a 16. életévét betölti a tanév végétől munkaviszonyt létesíthet. Ez azt jelenti, hogy a tanuló annak ellenére, hogy a 16. életévét csak október 1-én tölti be az adott év június 30-tól már munkaviszonyt létesíthet (a tanév június 30-ával ér véget). Ha a fiatal korú azonban az adott év március 1-jével már a 16. életévét betöltötte, munkába csak július 1-jével léphet (a tanév június 30-ával zárul). A törvényi szabályozás lehetővé teszi, hogy egyes esetekben már a 14. életéve betöltésétől a fiatal munkába álljon. Így továbbra is munkát vállalhat az iskolai szünet időtartamára, illetőleg véglegesen ha a tankötelezettsége alól, véglegesen felmentették. A 16. életévét be nem töltött fiatal korú munkába lépéséhez törvényes képviselőjének (szülő, gyám stb.) hozzájárulása szükséges. Ez a hozzájárulás azonban nem csak az első munkaviszony létesítéséhez, hanem mindegyik a 16. életév eléréséig létesített munkaviszonyhoz kell. Alapvető és garanciális jellegű annak meghatározása, hogy a munkáltatói jogkört a munkavállalóval szemben és kötelezettségeinek teljesítése szempontjából mely szerv vagy személy gyakorolja. Ennek közlését a törvény a munkáltató kötelezettségévé teszi, hiszen a munkáltató eljárásának érvénytelenségét vonja maga után az ha a munkáltatói jogkört nem a jogosult gyakorolja. 1992. júli-

us 1-jét követően a munkaviszony létesítésének már nem feltétele a munkakönyv. A munkakönyv rendszert a tv. megszüntette. Továbbra is kikötés viszont, hogy nőt és fiatal korút olyan munkára alkalmazni, amely fejlettségére, testi alkatára nézve, hátrányos következményekkel járhat, nem lehet. Ezeket a munkaköröket külön jogszabály sorolja fel, és ez a jogszabály az alkalmazás feltételéül kötelezően írhatja elő, hogy nőt és fiatal korút csak meghatározott feltételek esetén, illetve előzetes orvosi vizsgálat alapján lehet foglalkoztatni. A jogszabály meghatározott munkakörök betölthetőségét szakképesítéshez és gyakorlati időhöz kötheti. Az új tv. a munkavállalók egyes csoportjára nézve, az alkalmazást illetően előnybe részesítési kötelezettséget kötelezően ugyan nem ír elő, de megteremti annak lehetőségét, hogy munkaviszonyra vonatkozó szabály (pl. kollektív szerződés) illet előírhat. A munkaviszonyt a felek megállapodása, a munkavállaló és a munkáltató azaz a munkaviszony megkötése hozza létre. A munkakörben és személyi alapbérben történő kötelező megállapodáson túl, a munkaszerződésben rögzíteni kell a munkavégzés helyét is. A felek további feltételekben is megállapodhatnak, így többek között határozott idejű alkalmazást, próbaidőt, részmunkaidőt stb. köthetnek ki. A megállapodás során a jogszabályok és a kollektív szerződés rendelkezései kötik a feleket. Nincs akadálya, hogy az említett munkaviszonyra vonatkozó szabályoktól eltérően állapodjanak meg. Az eltérésre azonban csak a munkavállalóra nézve kedvezőbb feltételek meg-

állapítása végett kerülhet sor.

Korábban a munkaszerződést a felek mind szóban, mind írásban megköthették, és az írásba foglalás kötelezettsége csak egyes esetekre vonatkozott. Az új szabályozás szerint szóban csak az öt napot meg nem haladó időtartamú munkaviszony létesíthető (gyakorlatilag kötelező a munkaszerződés írásba foglalása). Az írásba foglalás elmulasztása miatti érvénytelenségre gyakorlatilag csak a munkavállaló hivatkozhat, mégpedig a munkába állását követő 30 napon belül. A munkavállalók személyiségi jogait fontos rendelkezés védi. A törvény szerint a munkavállalótól csak olyan nyilatkozat megtétele, vagy adatlap kitöltése kérhető, illetve vele szemben csak olyan alkalmassági vizsgálat alkalmazható, amely személyiségi jogait nem sérti és a munkaviszony létesítése szempontjából lényeges tájékoztatást nyújthat.

A felek a munka szerződésben a munkaviszony időtartamáról jogosultak dönteni. A felek megállapodása szerint a munkaviszony határozott vagy határozatlan időtartamra jöhet létre. A határozott idejű munkaviszonyra vonatkozóan a törvény azt a követelményt tartalmazza, hogy az időtartamot alkalmas módon jelöljék meg. Általános szabály nem zárja ki azt a megoldást sem, hogy a felek a határozott időtartamát, a betegség vagy más okból bizonytalan időre távollevő dolgozó, helyettesítésének tartamával határozzák meg. Indokolt a munkáltatóval szemben ilyen esetben azt a követelményt támasztani, hogy a munkavállalót a helyettesítés valószínű tartamáról tájékoztassa. Az új törvény általános jelleggel rögzíti a határozott idejű munkaviszony leghosszabb tartamát. A lehetséges időtartam az öt évet nem haladhatja meg.

Továbbra is fenntartja a törvény a pró-

baidó intézményét. A próbaidőben való megállapodást csak a munkaszerződés megkötésének alkalmával teszi lehetővé a törvény. Ha a próbaidő idejében nem állapodnak meg annak időtartama 30 nap. A felek vagy kollektív szerződés ennél rövidebb de három hónapnál semmivel sem hosszabb próbaidőben nem állapodhatnak meg. Bármelyik fél a munkaviszonyt azonnali hatállyal megszüntetheti a próbaidő ideje alatt. A munkaviszony kezdetét attól az időponttól számítjuk amikor a dolgozó munkába lép. A munkába lépés időpontját azonban a munkaszerződésben kell meghatározni. Ha a felek a munkaviszony kezdetére külön nem térnek ki, jogszabály szerint a dolgozónak a munkaszerződés megkötését követő napon kell munkába állnia.

A munka szerződés módosítása: Ha a munka feltételek jelentősebb változtatására kerül sor, akkor a munkaszerződés módosításáról beszélünk. Pl. tartósan, vagy végleges jelleggel módosítják a munkavállaló munkakörét, módosítják személyi alaphérét, a részmunkaidejű foglalkoztatást teljes idejűre változtatják át stb. Az új szabályok szerint változik a munkaszerződés módosításának a módja. A főszabály szerint továbbra is csak a felek közös megállapodásával módosítható a munkaszerződés. Az alaki feltételekben azonban módosulás van. A szerződés írásba foglalása minden esetben kötelező nemcsak áthelyezéskor. Korábban a munkáltató a munkaszerződést egyoldalúan is módosíthatta. Így lehetősége volt a munkavállalót fegyelmi munkaköréből más munkakörbe helyezni, munkahelyét megváltoztatni, személyi alaphérét csökkenteni, sőt egyes esetekben mindezeket fegyelmi eljárás nélkül

12

is megtenni. Kivétel: ha a munkaviszonyból származó kötelezettségeknek, továbbra sincs akadály a munkáltató részéről a szerződés egyoldalú módosításának. Korábban nem lehetett kizárni, hogy a munkaszerződés megkötése után hatályba lépő kollektív szerződés a munkavállaló számára a munkaszerződésben foglaltaknál kedvezőtlenebb körülményeket állapítson meg. Az új törvény kimondja, hogy a kollektív szerződés a munkaszerződést a munkavállaló hátrányára nem módosíthatja vagyis csak a munkavállaló számára előnyösebb változtatást írhat elő.

A munkaviszony megszüntetése: A munkaviszony az alábbi módokon szüntethető meg:

- a,) a felek közös megegyezésével,
- b,) rendes felmondással,
- c,) rendkívüli felmondással,
- d,) azonnali hatállyal.

A törvény a munkaviszony megszüntetésére vonatkozóan írásbeli kötelezettséget ír elő az ennek hiányában tett nyilatkozatok érvénytelenek. Mind a határozott mind a határozatlan időre létesített munkaviszonyt közös megegyezéssel a felek bármikor megszüntethetik. A szóbeli megállapodás ilyenkor is érvénytelen. A felmondás alkalmával az egyik fél egyoldalú elhatározása nyomán szűnik meg a munkaviszony. Rendes felmondással csak a határozatlan idejű munkaviszonyt lehet megszüntetni. A munkáltató bármikor felmondhatja a munkaviszonyt, az nincs jogszabályban meghatározott okokhoz kötve. A felmondás írásba történhet és a felmondást meg kell indokolni.

Az indoklásnak három követelményi feltétele van:

- A felmondás okát világosan meg kell

jelölni, hogy ily módon a munkavállaló számára is egyértelmű legyen: miért nincs szükség a továbbiakban a munkájára.

- A felmondás indokaként csak valós tények szerepelhetnek.
- A felmondás indoka csak olyan ok lehet, amely valóban megalapozza a munkavállaló munkaviszonya felmondását.
- A felmondás indoka csak a munkavállaló képességeivel, a munkaviszonnyal kapcsolatos magatartásával, illetve a munkáltató működésével összefüggő ok lehet.

Az új Mt. is előír felmondási tilalmakat bár azok körét szűkítette. A törvény harminc napban határozza meg, azt az időtartamot ameddig (a felmondási ok megszüntését követően) a munkáltató nem élhet a rendes felmondás lehetőségével. Az új Mt. nem tartotta fenn a munkájukat kiemelkedően végzők munkaviszonyát védő, korlátozó szabályt, másfelől azzal, hogy a nagyobb család eltartásáról gondoskodó személyek, illetőleg az egyedülálló, gyermekéről gondoskodó nőnek, illetőleg apának a munkaviszonyát védő szabályt ugyancsak elhagyta a felmondási korlátozások köréből. Csak különösen indokolt esetben rendes felmondással mondhatja fel a munkáltató a munkavállaló munkaviszonyát az öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzését megelőző öt éven belül.

Az új Mt. megnöveli a felmondási idő lehetséges hosszát. E szerint annak minimális tartama 30 nap, maximuma pedig egy év lehet, a felek megállapodásától, illetőleg a kollektív szerződés rendelkezésétől függően. Rendes felmondás esetén a munkáltatónak egy időre fel kell mentenie munkavállalóját a munkavégzés alól, melynek minimális mértéke az új szabá-

lyozás szerint a felmondási idő fele.

Az új törvény szerint a munkavállalót végkielégítés akkor illet meg, ha munkaviszonya a munkáltató rendes felmondása folytán, vagy jogutód nélküli megszűnése következtében szűnik meg. Nem jár azonban végkielégítés a munkavállalónak, ha nyugellátásra szerzett jogosultságot, vagy korengedményes nyugdíjat állapítottak meg részére, valamint a további munkaviszony megszűnésekor. A végkielégítés további feltétele a munkáltatónál eltöltött legalább háromévi munkaviszony.

A végkielégítés összege az alábbiak szerint módosul:

- legalább három év esetén: egyhavi,
- legalább öt év esetén: kéthavi,
- legalább tíz év esetén: háromhavi,
- legalább tizenöt év esetén négyhavi,
- legalább húsz év esetén: öthavi,

legalább huszonöt év esetén: hathavi, átlag kereset összege. Ha a munkavállaló munkaviszonya a munkáltató rendes felmondása, vagy jogutód nélküli megszűnése következtében, de az öregségi nyugdíjkorhatár betöltését megelőző öt éven belül szűnik meg, úgy a végkielégítés mértéke további háromhavi átlagkereset összegével emelkedik.

A munkavállaló rendes felmondással bármikor felmondhatja a munkaviszonyt. A munkavállaló munkaviszonyának felmondásában sem a felmondási tilalmak sem a felmondási korlátozások nem akadályozzák, felmondását indokolnia nem kell, érvényességi kellék viszont az írásbeliség. A felmondási idő alatt a munkavállalónak munkát kell végeznie. Nincs azonban annak akadály, hogy a munkáltató a munkavégzés alól rövidebb, vagy hosszabb időre felmentse. A munkavállaló felmondása esetén nem kaphat végkielégítést. A határozott idejű munkaviszony fel-

mondása a munkavállaló részéről is érvénytelen.

Rendkívüli felmondás:

A rendkívüli felmondás intézményét az új tv. szabályozása vezette be. Rendkívüli felmondással bármelyik fél élhet. A munkaviszony ezzel a felmondással csak kivételesen és csak akkor szüntethető meg, ha valamelyik fél a munkaviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékos vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy egyébként olyan magatartást tanúsít, amely a munkaviszony fenntartását lehetetlenné teszi. A rendkívüli felmondásnak a feltételek csak együttesen képezhetik alapját. A munkaviszonyból eredő lényeges kötelezettség megszegése mellett követelmény a jelentős mérték is. A felmondáshoz szükséges továbbá az, hogy a munkavállaló vagy a munkáltató szándékosan vagy súlyos gondatlansággal járjon el. Az új Mt. lehetővé teszi, hogy a kollektív szerződés vagy a munkaszerződés felsorolja a rendkívüli felmondás eseteit. A rendkívüli felmondás jogkövetkezményei: (ha a munkavállaló mond fel a munkáltató nem követelheti a felmondási idő letöltését, de köteles a rendes felmondás idejére járó átlag keresetet megfizetni, ezen felül a munkavállaló részére a végkielégítést is ki kell fizetni,) ha a munkaviszonyt rendkívüli felmondással a munkáltató szünteti meg, úgy nem érvényesülnek a felmondási tilalmak és a munkavállaló részére végkielégítés sem jár.

Azonnali hatályú felmondás: A próbaidő időtartama alatt az azonnali hatályú felmondás esetével bármelyik fél élhet. (Azonnali hatállyal szűnik meg a munkaviszony a dolgozó halálával is.)

Ha a bíróság megállapítja, hogy a munkáltató a munkavállaló munkaviszonyát

jogellenesen szüntette meg, a munkavállalót eredeti munkakörében kell tovább foglalkoztatni. Ilyen esetben meg kell a munkavállaló részére téríteni a jogellenes megszüntetés folytán elmaradt munkabérét. Megjegyezzük, hogy a visszahelyezés mellőzhető a végkielégítés kétszeres összegének megfizetése esetén. Ha a munkaviszonyt jogellenesen a munkavállaló szünteti meg és ezzel a munkáltatónak kárt okoz, azt köteles megtéríteni. Ilyennek minősül, ha a munkavállaló a felmondási időt nem tölti le a munkáltatónál, ha a határozott idejű munkaviszonyát egyoldalúan szünteti meg.

A munkavállaló kötelezettségei: A munkavállaló kötelezettségei két nagyobb csoportba sorolhatók.

- 1, Munkavégzési kötelezettségek, — ezek a munkaviszony alapján végzendő munkával függenek össze.
- 2, A munkavégzéssel nem, vagy csak közvetetten összefüggésben álló kötelezettségek, — a munkaviszonyból eredő további kötelezettségek.

Meghatározó jelentőségű az, hogy a munkavállalónak „mit”, „milyen fajta munkát” kell ellátnia. Általános szabály szerint; a dolgozó a munkaszerződésben meghatározott munkakörbe tartozó munkát köteles végezni. Előfordulhatnak időnként olyan esetek, amikor a dolgozót a munkakörén kívüli munkára osztják be. A munkavállaló a munkakörébe nem tartozó munkát is köteles elvégezni. Megjegyezzük, hogy csak olyan fajta munka végzésére kötelezhető, amely a munkavállaló beosztására, képzettségére, korára, egészségi állapotára vagy egyéb körülményeire tekintettel az rá nézve aránytalan sérelem-

mel nem jár. A munkakörön kívüli foglalkoztatás esetén a munkavállalónak a ténylegesen végzett munka szerinti díjazás jár. Ha a munkavállaló, úgy lát el más munkát, hogy egyúttal a saját munkakörébe tartozó feladatokat is elvégzi, azt helyettesítésnek nevezzük. Ilyen esetben a munkavállalónak a munkabérén felül díjazás jár. Mértékéről a felek megállapodása vagy a kollektív szerződés rendelkezik. Amikor a munkavállalónak nem csupán a munkahelyén kívül, illetőleg más munkáltatónál kell munkát végeznie, hanem amikor a munkát a meghatározott másik munkáltató számára, annak részére kell, végeznie akkor kirendelésről beszélünk.

A munkaidő: Az új Mt. a teljes munkaidő hosszát nem heti, hanem napi keretben határozza meg. Lehetőség van arra, hogy munkaviszonyra vonatkozó szabály, vagy a munkaszerződés ennél rövidebb, illetve hosszabb időt állapítson meg, de ennek felső határa sem haladhatja meg a 12 órát. A törvény lehetővé teszi a napi munkaidőre vonatkozó előírások figyelembevételével heti, vagy ennél hosszabb, de legfeljebb éves keretben történő munkaidő megállapítását is. Ez a lehetőség különösen azon a területen fontos, ahol a munka egyenlőtlenül jelentkezik. Fontos követelmény, hogy a heti vagy ennél hosszabb munkaidőkeret alkalmazásánál sem haladhatja meg, a napi 12 órát, és annak 8 hét átlagában a teljes munkaidőnek meg kell felelnie. Munkaidőkeret alkalmazása esetén a munkaidő a munkaidőkeret munkanapjaira egyenlően oszlik meg. Lehetőség van az egyenlőtlen munkaidő beosztásra is. Ilyenkor a napi munkaidő négy óránál rövidebb és tizenkét óránál hosszabb nem lehet. A munkaidő beosztását a kollektív szerződés ennek hiányában a munkáltató jogosult megállapítani.

Sajtófigyelő

Akik a szívükkel látnak

Tízéves a Vakok Batthyány László Gyermekotthona

*(Megjelent az Új Magyarország
szept. 19-i számában)*

Az intézmény szerény lehetőségeit mutatja, hogy legnagyobb helyisége, a tornaterem még egybe nyitva sem volt képes befogadni az ünneplő rokonokat, vendégeket. Az esemény súlyát jelzi, hogy a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola igazgatója éppoly fontosnak tartotta megjelenését, mint Székesfehérvár püspöke.

Az intézmény igazgatónője, Fehér Anna köszöntötte elsőként a gyerekekkel együtt az otthon fáradhatatlan munkatársait: Nyúl Sárát, Fetter Veronikát, Trunkhahn Juditot és Szalay Saroltát. Ők valamennyien kezdettől oktatják, gondozzák a kisebb és nagyobb növendékeket.

Az otthon ünnepi műsora nemcsak páratlan pedagógiai eredményt mutat, hanem hatalmas szeretetet is; e gyerekek személységének harmóniáját még a felnőttek

is megirigyelhetik. A zongoradarabok színvonalát figyelve szinte csoda, hogy csak az idén februártól tanulhatnak zongorázni! Az irodalmi felkészültséget és előadókészséget egyaránt minősíti a két Petőfi vers, Ancsa és Lívi, Sanyó és Zoli előadásában, de Reményik Sándor: Akarok c. költeményével Tünde a férfiak szemébe is éppúgy könnyeket csalt, mint Kati, aki Ady: az Úr érkezése c. költeményét adta elő. Igazán megrendítő volt az otthonból már kikerült fiatal felnőttek (Misi, Jenő, Gyöngyi) vallomása — személyesen, magánról vagy levél útján arról, mit is jelentett számukra az otthon. E szívből jövő mondatokból egyértelműen kiderült, hogy a szakszerű oktatás, nevelés, gondozás mellett az áldozatos és cselekvő keresztény szellemiség volt az a plusz, ami ezt a hiányosságot számukra sorscsapás helyett lehetőségként felfogva segít élniük örömmel és kiegyensúlyozottan.

Évfordulók nyomában

Lak István

100 éve született Gyengéné Fogarassy Margit

Győrben még bizonyára emlékeznek rá egykori tanítványai, akiket az 1920-30-as években tanított. Sokan ismerték őt Győr-

ben és a környéken élő idősebb tagtársaink, hiszen 1957-től, a szövetség megyei szervezetének megalakulása óta az egyesület egyik vezetője volt. Újságjainkat olvasó, irodalmat kedvelő sorstársaink az 1960-70-es években gyakrabban találkozhattak nevével, verseivel lapjainkban.

Gyengéné Fogarassy Margit 1892. november 10-én született Erdélyben, a Fogaras megyei Árpás községben. Édesapja

16

tisztviselő, édesanyja óvónő volt. A szülők két lánya közül Margit volt a fiatalabb. Ő az elemi- és a középiskola után Szat-

márnémetiben végezte a tanítónőképzőt. Szülőföldjéről őt is messzire sodorták a XX. század viharai. Először a Felvidéken, Vágsellyén tanított. Trianon után áttelepült Győrbe, ahol a református elemi iskolában tanított. Nagyon szerette a gyerekeket, a szépre, a jóra nevelte őket. Sok mesét, történetet mondott el nekik, melyeket azok nagyon szerettek; el is nevezték „mese néinek”. Az iskolai munka mellett sok egyéb történetet gyűjtött. Hallásának romlásával sajnos elég korán abba kellett hagynia annyira kedvelt és szeretettel végzett munkáját, a nevelést és a tanítást.

1931-ben nyugdíjazták. Két év múlva újabb csapás érte; 1933-ban meghalt szeretett férje. Ezután egyedül nevelte négy gyermekét, köztük Imre fiát, aki református lelkész lett. Gyenge Imre 1951 óta lelkesze a felsőöri gyülekezetnek. Ausztriában a burgenlandi magyarság egyik összefogója, irányítója. Ez év januárjában vonult nyugdíjba.

Gyengéné Fogarassy Margit írással már középiskolás kora óta foglalkozott. Gyermeke darabokat és vallásos témájú verseket írt. 1950-ben újabb katasztrófa érte, látását is teljesen elvesztette. A nagy bajban is el tudta fogadni saját nehéz helyzetét, sőt egyre inkább sorstársai segítségére törekedett. Lakása Győrben a látássérültek találkozóhelye volt, még a megyei szervezet megalakulása után is. Közvetlenségével, emberségével segítette társait, akik erőt, bátorítást kaptak tőle helyzetük könnyebbé tételére. Az ügyes-bajos dolgok intézése mellett jutott ideje kulturális rendezvények szervezésére is.

A szövetség keretein belül működött egykor a Homérosz Irodalmi Kör, amely a főváros után először Győrben mutatkozott be a látók közönsége előtt. E kör szervezte az irodalmi estet a Jókai Művelődési Házban, szerzőinek és a Győri Kisfaludy Színház művészeinek közreműködésével. A rendezvény előkészítésében, szervezésében döntő része volt Gyengénének és a kör egyik budapesti tagjának, Barth Ferencnek. A hajdani eseményről a Kisalföld című megyei lap akkor részletes, értékelő cikkben számolt be. Az irodalmi kör szervezésében a következő években számos városban tartottak irodalmi esteket. Ezeken a szerzőknek lehetőségük volt bemutatkozni a nagyközönség előtt.

Gyengéné Fogarassy Margit 1972. december 27-én hunyt el Győrben; ott is temették el. Emlékét munkássága mellett őrzik írásai. Alkotásai a látók újságjaiban, a szövetség lapjaiban jelentek meg. Néhány versét külföldön is kiadták. Gyengéné írásaiban mélyérzésű gondolatok sorakoznak. Kifejezéseiből hit, erő sugárzik. Magatartását humanitás és szeretet jellemezte, melyet írásai is híven tükröznek. Egyik utolsó versével emlékezzünk reá születésének századik évfordulóján.

Gyengéné Fogarassy Margit:

Búcsú a kedves régi háztól

*Te drága, százszor drága régi ház!
Ha fájó szív előtt kaput kitérsz,
Köszönti rózsáillat kardala,
Fenyők, tuják őrtálló sorsfala.
Midőn ide csak épp betértem én,*

Úgy tetszett:
égi angyal száll felém.
S a templomcsillag
tiszta fénye int:
— „Csak higgy! Ne félj!
Vigaszra lesz te itt!”

Megláttam azt is, hogy
te, régi ház,
Piciny madárnak is hazát
(otthont) találsz.
Az udvarodnak pázsit-szőnyegén
Rigó, meg cinke
szökdel könnyedén;
Semmit sem fél, ha ember közelít.
Reá tekint, s tovább kutat megint.
S füvek tövén, ha jó falatra lel,
Fiának viszi a nagy fára fel.

Szívembe írom képed, régi ház
Öreg diófa híven rád vigyáz.
Tetődet tartják testes oszlopok;
- Regéből szökött
fáradt Cyklopok-
Ajtód előtt a nagy leánderek
Virágfelhője hívón integet.
S oszlopközökben a petúniák
Vendégüdvözlő bársony trombiták.

Te drága, százszor drága régi ház,
Öles faladdal utcazajt kizársz.
És bent a zsoltár zeng
későn-korán
Hegedűn, ajkon és a zongorán.
S a szó; enyéim szelíd hű szava

Megannyi csöpp
„Gileád balzsama”.
Megtört szívekre
gyógyír,
orvosság!
Közel van itt,
közel a mennyország!
S mégis — tudod te, drága
régii ház,
Hogy amidőn reám zuhant a gyász,
S idehozott az édes szeretet,
Óh, megannyi jóság, türelem kellett,
Míg balga lelkem itt megújhdott,
Az Úr kezében megfogózkodott,
Nem félek már, erős leszek megint,
Velem lesz Jézus,
el nem hagy, segít!

Búcsúszóm ez, óh, drága régi ház!
Tudom, vissza te már
sohasem vársz.
Mire jövök, eltűnsz, lebontanak,
Öreg vagy immár,
gyönge, roskatag.
De a szívemben mindig állni fogsz.
Erős várként,
soha meg nem inogsz!
És áldva áldom örök Istenem
Minden percért,
mit benned tölthettem”

(Oberwart, 1972. nyarán). Ezzel a verssel búcsúzott az új lelkészlak építése miatt lebontásra kerülő, közel két évszázados parókiától Gyenge Imre ausztriai református püspök 80 éves édesanyja, fiánál tett legutolsó látogatásáról hazatérőben.

Kovács Lászlóné: Erdélyi körutazás

(avagy: csodák a Hargitán)

Számtalanszor hallhatjuk a rádióban, televízióban a hazánkban letelepedett erdélyi magyaroktól, hogy szeretnek Magyarországon élni, de szüntelenül visszahívják őket Erdélybe a hegyek, a havasok.

Megyei szervezetünk a Székelyföldről elszármazott és megyénkben letelepedett tagjai és hozzátartozóik kérésére ötnapos erdélyi körutazást szervezett ez év augusztusában. A kiránduláson negyvenöten vetünk részt, sorstársainkkal és kísérőikkel együtt.

Augusztus 23-án az éjszakai órákban az ártándi határátkelőhelyen, négyórás várakozás után jutottunk át Székelyföldre. Nagyváradot és Kolozsvárt érintve 24-én a délutáni órákban érkeztünk meg Marosvásárhelyre.

Másnap reggel csoportunk a Maros völgyén keresztül indult a visszahívó és visszaváró hegyekhez: a csodálatos és számkra kiismerhetetlen Hargitához, a Békás-szoroshoz és a Gyilkos tóhoz.

A havas hosszú láncolata csaknem párhuzamosan vonul a határszéli Kárpátokkal. Északra Gyergyó mellett felnyúlik egészen Erdély északkeleti határáig. Nagy része az egész Székelyföldet és a fele Erdélyt befutja.

A hegyláncolatok középpontjából oszlanak szét a hegysorok minden irányba, onnan erednek a völgyeket termékenyítő patakok, ott található a drága ércek és ott nőnek a sudár fenyvesek. A helyi idegenvezető hölgy elmondása szerint az ég felhői közé felnyúló hegyek tetején gyülemlik a vihar, onnan támad a mindent elsodró szélvész és árvíz is. Ezért a székely ember félelemmel és tisztelettel tekint fel mindig

Gyilkos tó

Oltárkő a Hargitán

a három csúcsos óshavasra, melynek tetejét hó ezüstözi még akkor is, „midőn alatt ért kalászt lengetnek a szellő fuvalmai”.

A Hargita néveredete minden bizonnyal ős-székely. A Csiki Krónikában Héthavas néven szerepel, de származtatják még a Hara (fekete) Gétából is. „Ez a havas egészen székely” — jelentették ki utitársaink, miután megcsodáltuk a Hargita előlépcsőzetét, melynek a Csonka nevet adták. Elgyönyörködtünk még a bővizű Deszkás kút forrásában is.

A Havasbéli kert után érkezünk az Oltárkő mezejére. Ennek keleti oldalán szégyes idomú, első látásra várromnak tetűző sziklacsoportozat tűnt fel. Ez a legmeglepőbb alakzatokat mutatja. Néhol erkélyhez hasonlatos, feljebb bátyaként magasodik, keleti oldalán hosszú szirtfolyosó vonul, tetőormán pedig sudár fenyők magasodnak, mint őrt álló óriások. Az Oltárkő nevet a hagyomány szerint onnan kapta, hogy a tatárdúlások alkalmával idemenekült nép itt tartott istentiszteletet; ennél szebb és egyszerűbb áldozóoltárt bizonyosan nem is választhattak volna.

A szorosban sétálgatva a szélfúttá fenyveseknek a tenger moráját utánzó zúgása hallatszott fel a völgy mélyéből. Ebbe a

Marosvásárhelyi vár

titokzatos hangzásba néha-néha félelmetes zörej vegyül; egy-egy zuhanó fának, leguruló sziklának dördülése visszhangzik olyankor. Ezt követően a Hargita fő láncolatának tetőlankájára, Délkő domb magására érkezünk. Lenyűgöző látványt nyújtott ebben a közelítésben a Hargita három kőcsúcsa: középtűt a Galusa-tető tornyosul, jobbról a Bélhavassal, balról pedig a Kereszthegygel alkotva ezt a gigászi triászt.

És íme, ott állott előttünk a székelyeket örökké visszaváró, csodákkal teli, felejthetetlenül, megragadóan gyönyörű Havas hegység. Mindannyiunk számára bűvös látvány, mely megragadta a legközönyösebb lelket is.

További programunkban szerepelt még a Gyilkos tónak és környékének megtekintése. Majd Szovátára kirándultunk, melyet egésznapos városnézés követett Marosvásárhelyen. Mind-mind olyan élmény, melyet soha nem felejtünk el.

Hazafelé csütörtökön reggel indultunk marosvásárhelyi szállásunkról. Gyulaférváron, Aradon keresztül, közel kétezer kilométerrel a hátunk mögött, a nagylaki határátkelőn, meglehetősen hosszú ideig tartó várakozás után érkezünk hazánk földjére.

Családi vasárnap Váralján

(Megjelent a Tolnai Népújság szept.
17-i számában)

Mindenki vágyik arra, hogy igazi közösség tagja lehessen, hogy tartozzék valakik-

20

hez, akikkel együtt jól éri magát. Talán ez még inkább így van a valamilyen formában sérült emberekkel.

Tegnap a váraljai parkerdőben családi vasárnapot tartottak a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége Tolna Megyei Szervezetének rendezésében a közösségteremtés szándékával. A megye több városi csoportjának tagjai vettek részt itt, akik így nem csupán az igazi barátkozásra alkalmat nem adó gyűléseken találkozhatnak, hanem kellemes környezetben formálhatják kapcsolataikat, sorstársi közösségüket.

A reggel Váraljára különbusszal érkezőket Fehérvízi István, a megyei szervezet bonyhádi baráti körének tagja muzsika-

szóval fogadta, így a madárcsicsergés mellett jókedvre derítette a csoportot a harmonika hangja is. Az egész napos rendezvény szervezői gondoskodtak a gyerekek szórakozásáról is, akik játékos vetélkedőkön mérhették össze erejüket, ügyességüket. A reggeli szalonnasütés után jóllakva ezt vígan teheték. De a program keretében sor került zenei vetélkedőre és közös főzésre is.

Az eseményen tudtuk meg azt is, hogy az országos szövetség megyei szervezete már az október 15-i fehér bot napjának programjait készíti elő, amihez örömmel várának segítséget, felajánlásokat. Példaként pedig a bonyhádi Poller József nevét említik, aki optikusként dolgozik, s egyhávi tiszteletdíját ajánlotta fel a szervezetnek. ● ● ●

H I R D E T É S E K

Eladó egy GRANDOPTIK elektronikus olvasó-író készülék. Cím: Szlamek Tibor, 8200 Veszprém, Jutasi út 23, 1/2. Telefon: 06-80 26-680.

Nyomdász vállalkozó vakok részére vállalja névjegykártyák, borítékok, meghívók, számlatömbök és egyéb nyomdai termékek gyors, pontos elkészítését. Jelentkezni lehet Domján Istvánnál, a 06-60-16751-es (Budapest) telefonszámon.

Felhívom számítógéppel rendelkező (IBM PC kompatibilis) tagtársaink figyelmét, hogy szövetségünkben a Számítástechnika c. hetilap szöveges állomány formájában 5,25"-s floppy lemezen kéthetenként rendelkezésre áll, illetve az elmúlt közel fél év anyaga archivált formában egy lemezen. Kérem, hogy cserелеmezt szíveskedjenek hozni Csák Valériához. (Ecsedi Csaba)

Dénes Géza: Anyaság

Mottó: Hazánkban az elmúlt negyven év alatt annyi gyermeket öltek meg hivatalosan születésük előtt, mint ahány magyar katona vesztette életét a Don-kanyarban. Az új abortusztörvényt éppen ideje volt megalkotni.

Felesége kispostát vezetett az alig negyven házból, három utcából álló Tisza melléki faluban. Azért csak vezetett, mert már nem vezet soha többé: meghalt!!!

A temetés után hazament, úgy zárta be maga mögött az ajtót, mintha egy életére törő rémet zárna ki; belesüppedt a fotelba és emlékeiben kutatva végiggondolta kettejük életét.

Az egész falu úgy hívta az alig harminc éves kis aranyost, hogy Postás Katika. Ha megkérdezték egymástól, hová igyekszik ez vagy az a falubéli, csak így feleltek: megyek a Postás Katikához, feladom ezt a kis hurkakóstólót a Pista fiúnak a katonasághoz. Vagy: táviratot küldök Zsuzsinak Kunhegyesre, mert most érettségizik.

Mindenki szerette Postás Katikát. Saját házában volt a posta, a konyhából lehetett kilépni a hivatalos helyiségbe. Ha jött valaki, csak kiszólt: mindjárt megyek Mari néni, csak vizet öntök a rántásra...Ha gyermek érkezett és ő éppen palacsintát sütött, egyet a markába nyomott: nesze kedves, edd meg aranyos! Hogy van édesanyád?

Jaj de aranyos asszonyka volt! Hát

még amikor megvárta a Szolnokról érkező hajót! Alig száz méterre volt a Tisza gátja, ő 16 óráig tartott nyitva,

de megvárta a 16.10-kor érkező hajó utasait, mert azoknak mindig volt valami feladnivalójuk. A járat úgyis 17 után érkezett. Nem lehet kimondani, mennyire aranyos volt az ő felesége.

Arcát két hatalmas tenyerébe temetve felzokogott. Mi lesz vele ezután? Első gyermeke lett volna. Nincs igazság a földön!

Az igazgatóság már kiküldött Katika helyébe egy nyugdíjas nőt, ő viszi tovább a forgalmat. A nép el sem tudja képzelni, hogy máshol lenne a posta, mint a Tisza gátja és a hajóállomás mellett, hát továbbra is bérbe adta a kis helyiséget. Sőt a konyhát is használhatja a mindenkori helyettes. Azért csak akadt itt elég sok munka. Az egyetlen kézbesítőhöz nyolc tanya tartozott, bizony nem kevés munkába került oda kimotorozni levelekkel, táviratokkal. Bizony az ő kis felesége még pénteken is kiküldte a kézbesítő fiút egy-egy fontos küldeménnyel, távirattal.

Könnyeit felitatta zsebkendőjével, mosoly ült arcára, mert egy édes kép jelent meg előtte: vasárnap volt, s Katika lement a Tiszára, úszni néhány kört a vízimalom és a tiszaburai nagy-kanyar között. Ő éppen a Tsz-ből jött haza a gáton, onnan nézte Katinka hosszan kinyúló gyönyörű testét. Nagy karcsapásokkal haladt, lábánál habot vetett a fénytől csillogó víz. A túlparti füzesekekről foltokban csurgott le a napfény, árnyék és fény összekeveredett. És ekkor egy uszályhajó kö-

22

zeledett Abádszalók felől, hatalmas rönkfákat vontatott a város felé. Az emberek kiálltak a hajó fedélzetére, két karjukat a magasba emelve kiáltottak: Ez igen, Katika! Nahát, nem is sejtettük, hogy ilyen remekül úszik...és itt hirtelen elhallgattak, mert meglátták őt, a férjet. Némelyik hozzá is odakiáltott: hogy vannak a téeszben agronómus úr? A burai Tsz-ben most osztottak ki a tagság között negyvenhat lesántult jerketoklyót. De vacsora is lesz a közösben!

Az ő kis felesége nem úszik már a Tiszában soha többé. Bele kellene fojtania saját magát a hatalmas folyó vízébe. De előbb megcsinálja a második fél éves agronómiai tervet. Egyelőre azonban nem megy be a munkahelyére. Ilyen bánattal a szívében nem tud dolgozni. Nem is érdekli őt már semmi. Az egész élete egy nagy nulla. Piszkos, aljas élet. Öklével a kisasztalra csapott. Feléje sem megy a Tsz-nek. Saját tervét sem tudja kigondolni, nemhogy agronómiai tervet készítsen. Tényleg, hogy is lesz ezután?

Autóbúgás zavarta fel gondolataiból. A szomszédba megérkezett a városi orvos. Felpattant helyéről és kirohant. A küszöbön azonban megbotlott s végigvágódott a folyosón. A bokája és a könyöke rettenetesen fáj. Jaj, tán csak nem Katika jött érte? Nem akarja tán magához hívni? Bármennyire is jó lehet ott Katikának, azért ő mégsem akar menni. No de nem is hívhatja oda, az ismeretlenségbe. Katika már nincs és nem is lesz soha. Kutyája, a kis barnafoltos korcs kvasz hozzákúszott és nyalogatni kezd-

te a kezét. Menj innen te ronda — zavarta el a kis ebet. Amikor sajtó testrészeivel felemelkedett, már szállingóztak a betegek az orvoshoz. Meggyorsította lépteit és mindenkit félrelökve berontott a doktorhoz.

— Mit tett az én kis feleséggemmel? Maga is kaparta, ne tagadja! Összevissza hazudoznak nekem!

A doktor a városi orvosokat hibáztatta. Előzőleg azok konzultáltak. Végeredményben a felesége kívánsága volt, teljesen hivatalos és legális... Nyugodjon meg Balogh úr, higgye el, mi nem tehetünk róla. Az élet sokszor olyat követel meg tőlünk...

Nem érdekelte tovább a magyarázkodás, úgy vágta be maga mögött a rendelő ajtaját, hogy a várakozó betegek összerezzenek.

Ökölbe szorult kézzel rohant haza. Nem érzett már fájdalmat a bokájában, a könyökében. Ahogy a folyosóra ért, hallotta, hogy a kutyája, Görcs, fájdalmasan nyüszít. Hozzálépett:

— Görcs, te ronda. Hol jártál az éjszaka?

A kutya egy rongyon feküdt összegörnyedve. Teste a gyors légzéstől hullámozott, majd vonaglani kezdett. Szájából habos nyál tört elő.

— Mit zabáltál már megint, te mocskos?

Görcs erősen összegöbolyödött, akár egy tömlő.

— Miért hoztalak el a Kabát — tanyáról kicsi korodban? Utállak te ronda. Rángat ugye a görcs? Mit faltál, te...

Éppen bele akart rúgni, de visszarántotta a lábát. Akkor látta, hogy az összegömbolyodott tömlőből apró vak életek jönnek elő. Fehér és barnafoltos kutyakölykök.

— Fúj, te utálatos!

Görcs elnyúlt a rongyon nagyokat lélegezve, s a hat kiskutya nyomban nekiesett Görcs hasának és szopni kezdett. Görcs pislogva, fénylő szemmel, boldogan nézett gazdájára.

Átszaladt Szeremlei szomszédhoz:

Szomszéd úr, én nem vagyok képes elintézni ezeket a korcs kiskutyákat, nemrég jöttem a temetésről... csak hat kutya született, ha megtenné, vigye már le őket egy kosárban vagy nejlon-szatyorban a Tiszára. Meghálálom szomszéd úr.

A szomszéd elvállalta. — Hiszen nem nagy dolog, nyugodtan menjen haza Balogh úr, el lesznek intézve.

Visszafelé menet undorral megállt a kutya előtt és leköpte. A hűvös szobában ledőlt a rekamiéra. Elszundíthatott, mert dél körül ébredt fel. Készíteni kellene néhány tojásból rántottát. Előbb azonban kinézett a folyosóra. Már nem volt ott a rongyon sem Görcs, sem a kiskutyák. Vesz is hálából a szomszédnak egy üveg Hubertust. Előbb azonban leballag a Tiszához.

A hajóállomás felől igyekezett fel a gátra az apró téglalépcsőkön. Felérve nézte a nagy szőke folyót, de csak a burai kanyar felé emelhetette tekintetét. A vízimalom irányába hiába nézett, úgy csillogott a nagy égi kályhától a víz tükre, mint mikor gyermekek tükröt tartva vakítják el a szemet. A víz felszíne fodrozódott, de csendesen folydogált, nem úgy mint ősszel, nagy robajjal.

No, ezeknek már a nagy folyó a sírjuk, remélhetőleg az a korcs anyjuk is beleveszett a vízbe. Visszaindult volna éppen, amikor a vízimalom felől hangokat hallott. De hiába figyelt, hiába emelte kezét a szeme fölé, a nagy

fénytől nem látott semmit. Lement a lépcsőn a vízparthoz és elindult a vízimalom felé. Pár lépés után földbe gyökerezett a lába: a vízparton a homokban négy apró kutyagyerek bőfögött a víztől, összebújtak, vacogtak. A vízben, a parttól beljebb Görcs úszott az árral szemben, szájában egy kis kutya-élettel. Kiúszott vele a partra, a kimentett kiskutyát a többihez rakta, lerázta magáról a vízpermetet és újból belevetette magát a folyóba. Beljebb úszott most, a parttól jó ötven méternyire. Végre rátalált a hatodik gyermekére is. Fogytán lehetett az ereje, szájában a hatodik kiskutyával már nem bírt kiúszni a partra, csak sodortatta magát a vízfolyással, majd mintegy kétszáz méterrel lejjebb jutott ki a vízpartra. Nagy kinnal bírta csak azt a hatodikat is az alomhoz vonszolni.

Ekkor az ember letérdelt a kölykök mellé és megsimogatta Görcsöt. Az hálásan nézett rá, hosszú piros nyelvét szájából kilógatva lihegett.

Az ember levette fejről pörge kis vadászkalapját és a kutyakölyköket óvatosan beleszedte, majd vigyázva megindult felfelé a gátra. Görcsöt még szorította torkán a fulladás, de azért gazdáját örömmel körbeszaladgálta.

— Megtartom mind a hatot és Görcsöt is. Majd elférnek velem együtt a szobában, mégsem leszek egyedül.

Még visszanezett a gátról a folyóra. Arca komorrá vált: a túlparti füzesek fölött az égen kis szőke, lollobrigidás frizurájú feleségét látta. Csak ennyi jött ki a száján, miközben felzokogott:

— Látod Katika, látod! Pedig ezek csak állatok!

Szabó Lászlóné

A magyar múlt megőrzői, az itáliai levéltárak

Hazánk történetében gyakran pusztítottak olyan rövidebb, hosszabb ideig tartó háborúk, melyek során az ellenség csaknem mindent porrá égett. Ennek következtében a múltunkra vonatkozó értékes adatok közül sok megsemmisült. Ehhez még hozzávehetjük a trianoni békekötés értelmében elszakított területek iratanyagát is, melyet egyrészt az idő vasfoga, másrészt pedig a politikai szándék semmisített meg.

A történészek, a kutatók munkájához értékes segítséget nyújtanak az olasz levéltárak, ahol múltunk egy-egy értékes leletére bukkanhatnak. Az olasz-magyar kapcsolatokról elmondhatjuk, hogy már a honfoglalás óta igen jelentősek. Gondoljunk csak Szent István koronájára. A középkori itáliai egyetemeken nem egy magyar diák tanult. A magyar trónra került Anjou-dinasztia is nápolyi eredetű. Nagy Lajos magyar király pedig hadjárataiban (többek között) a nápolyi trónt akarta megszerezni. Mátyás udvarában olasz humanisták éltek. Kereskedők telepedtek meg Budán, akik Firenzéből, Velencéből jöttek. A török ellen vívott harcainkban olasz katonák is

derekasán kivették részüket a magyar seregek oldalán. Majd századokkal később a magyar katonák adták életüket az egységes olasz állam megteremtéséért. Ízelítőül ennyit a történelmi összekapcsolódásokról. Az elmondottakból pedig egyértelműen állítható, hogy nem véletlen az a gazdag történelmi anyag, amely hazánk múltjára vonatkozóan fellelhető az itáliai félsziget levéltáraiban.

A középkorra és a török időkre vonatkozó forrásanyag nagy része itt-hon megsemmisült. Ezek nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi kutatók szempontjából is igen értékes anyagok. Az említett történelmi korokból származó iratanyagok egyik fontos lelőhelye a vatikáni titkos levéltár, a Bibliotheca Secrete, amely 1981 óta nem számít „titkosnak”. Ma már a magyar történészek is rendszeresen felkeresik a Vatikánban található levéltárat.

A középkorban a pápa nemcsak egy-egy ország hitéletére volt jelentős befolyással, hanem a belső viszonyokkal, a politikai helyzettel is komolyan foglalkozott. A mohácsi vész előtti Magyarország belső erőviszonyai meglehetősen ellentmondásosak, ziláltak voltak. Az akkori pápai követ tudósításai értékes „híryanagnak” tekinthetők ezekből az időkből.

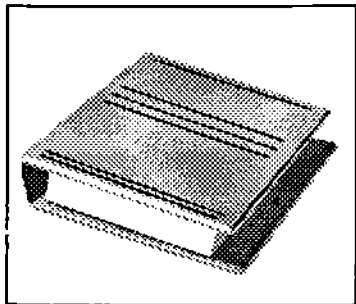
A véletlennek köszönhető, hogy pár éve egy kutató rábukkant az eddig tel-

jesen ismeretlen, 1525-ben alapított Kalandosok Szövetsége Alapszabályára. Ezt a szervezkedést használta fel a királyi pár arra, hogy a köznemesi párt vezetőjét Werbőczy Istvánt kibuktassa a hatalomból.

Társadalmi — és gazdaságtörténeti szempontból igen fontosak azok a levéltári iratok, amelyek a hazai egyházi személyiségekre vonatkoznak. Az ő sorsuk a középkori értelmiség helyzetét példázzák.

Az köztudott tény, hogy a középkorban a tanult emberek többsége egyházi méltóságot viselt. Királyaink (Zsigmond óta) maguk nevezték ki az egyházi méltóságokat, de a pápai megerősítés továbbra is

nélkülözhetetlen volt. A pápák az uralkodók javaslatait igyekeztek figyelembe venni. A művelt egyházi sze-

mélyiségekre hazánk uralkodóinak is nagy szükségük volt. A királyi kancelláriákban kaptak állást, valamint diplomáciai feladatokkal bízták meg őket.

A hivataluk elnyeréséért Rómába küldött beadványaikból szinte egész családjuk életét megismerhetjük.

A középkori Magyarországon (igen rövid ideig) három egyetem működött: Pozsony, Óbuda és Pécs városában. Ezek alapításáról, sorsuk alakulásáról a pápák által kiadott alapító és egyéb oklevelekből értesülhetünk.

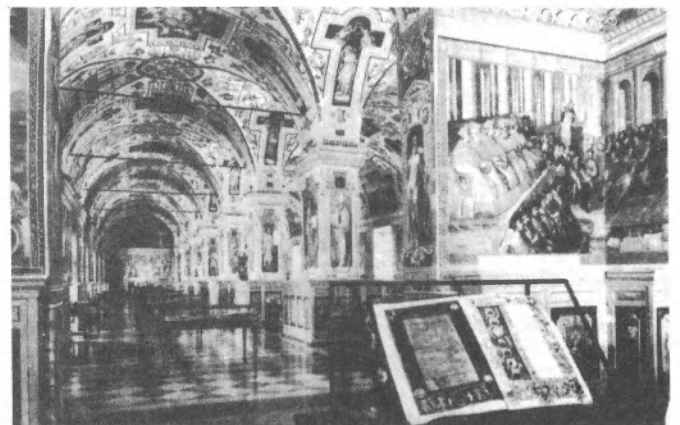
Manapság nem ritkák az országos felmérések. A középkorban azonban ez nem így volt. A pápai kancelláriában viszont ilyen anyagokat is fellel-

hetünk. Először a kereszties hadjáratok céljaira készültek országos jellegű felmérések, később pedig az egyházi tizedre. Hazánkat érintően igen értékes az 1332-37-ből fennmaradt tizedszámítás. Ebben az anyagban fellelhető az ország teljes településhálózata, az egyes plébániák jövedelme, a plébánosok névsora, valamint az a pénznem, amelyben az adót fizették.

Építéstudományaink a templomok építését, helyreállítását engedélyező okiratokat lelhetik meg a vatikáni levéltárban. A pápához viszonylag nagy számban jutottak el azok a feljegyzések, amelyek egy-egy peres iratról készültek.

Rómában maradván még, akad más levéltár is, ahol múltunk morzsáit, töredékeit kutathatják a szakemberek. Ez az Állami Levéltár. Itt hazánknak a török birodalomhoz csatolt részéről, a Moldvába szakadt magyaroknak a vallási ügyeiről maradt fenn nem kevés adat.

Velence és Firenze városa is tárháza a történelmi adatoknak. A Velencei Köztársaságnak szoros gazdasági és

A Vatikáni könyvtár

26

társadalmi kapcsolatai voltak Magyarországgal. Nagy Lajos király nápolyi hadjáratairól a nápolyi levéltárban található anyagok. Ezekből tudjuk pl. azt is, hogy Nagy Lajos hívei közül sokan az itáliai félszigeten maradtak. Csapatokba verődtek és az egymás ellen harcoló itáliai fejedelmek szolgálatába álltak, mint zsoldos katonák. Sorsukról több gyűjtemény is tanuskodik.

A bolognai levéltárban is sok érdekességet találunk magyar szempontból. 1686-ban, Buda visszafoglalásakor az ostromban részt vett egy, a tudományok iránt érdeklődő olasz főúr, a hadmérnök Marsigli gróf. Értékes

feljegyzései az adott kor páratlan történelmi dokumentumai. Neki köszönhető az is, hogy sok értékes irat nem ment veszendőbe Buda visszafoglalásakor.

Bologna város egyetemén tanultak és tanítottak magyarok. Bakócz Tamás — a későbbi esztergomi érsek — itt folytatott teológiai tanulmányokat és egy ideig rektora is volt az intézménynek.

Még hosszasan sorolhatnám, ha mindazt ismertetni szeretném, amit az olasz levéltárak megőriztek a magyar múlt vonatkozásában. Rendkívüli kincsek ezek történelmünk kutatása, s egyben jövőnk építése szempontjából is. ● ● ●

ZENEI ROVAT

Kas László: Gioacchino Rossini

Cigno di Pesaro (a pesarói hattyú) ezt a melléknevet ragasztotta rá a rajongó utókor. Az olaszok a költőt, így a zeneköltőt is a hattyú képével szimbolizálják, és ezt a megnevezést csak az igazán nagy költők érdemelhetik ki. Azok, akiknek fenntartott helyük van a parnasszuson...

Vibráló idegzetű családból származott. Már maga a 200 évvel ezelőtti dátum (1792. február 29-e, tehát egy szökőév kritikus napja) is hordozott magában valamiféle feszültséget. Apja felesége vajúadását drámai teátralitással asszisztálta végig. A szülőszobából kihallatszó minden egyes sikoltásra összetörte valamelyik szentnek

a szobrát; ezek a szent-szobrok ugyanis azon célból voltak odakészítve, hogy segítsék az újszülött világra-jövetelét. Majd midőn Szent Jakab knock-outolásába kezdett, felhangzott újra egy sírás; ám ez legalább másfél oktávval magasabb volt, mint nejeé: a kis Gioacchinóé, Joachimé volt. Ekkor az öreg Rossini megállt a romlásban, térdre esve adott hálát Szent Jakabnak, a pesarói templom védszentjének...

Gioacchino csinos, kedves, ám akasztófára valóan komisz kölyök volt. A Tell Vilmos jövőbeni szerzője egy kódarabbal próbálta megelőlegezni a címszereplő legendás tettét

egyik játszópajtása fején. A jámbor fiú egy életen át viselte ezt a stigmát.

Szülei büntetésből kovácsinasnak adták, de erre való alkalmatlansága hamarvást kiderült. Az üllónél rátermettebben verte a zenei rigmusokat, noha egyik gyermekkori tanára mindent megtett annak érdekében, hogy a zongorán is félreverjen, miként azt a kovácsműhelyben tette. Egy bizonyos Privetti nevű ember okította a zongorabillentyűk püfölésére. Ujjrendi metodikája mindössze annyi volt, hogy a skálákat csak az első két ujjal játszotta, játszatta. Egyébként amolyan klossár (magyarul csövező) volt. Az utcán aludt, folyton aludt, zongoraleckék közepette is; csak akkor volt ébren, amikor ivott.

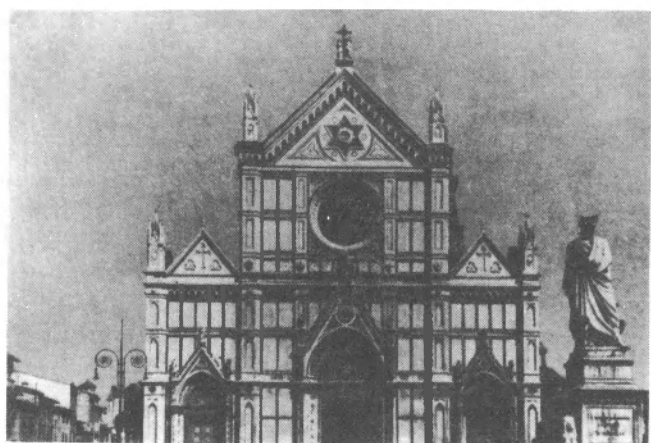
A sors azonban kézen fogta kiválasztottját. Rövidesen avatottabb kezekbe kerül képzése. A bolognai Liceo Musicale ellenpont-tanárától, Padre Matteitől tanulta meg, hogy hogyan nem szabad egy kontrapunkt dolgozatot megírnia. No de nem esett kétségbe! Megszerezte Haydn papa (kedvenc zeneszerzője) egy-egy partitúrá-

ját, kimásolt belőle egy szólamot, megkomponálta hozzá saját elképzelése szerint a többi, majd összehasonlította az eredetivel. Haydn papa kijavította a hibákat...

Egész élete tele volt ilyen anekdotába, legendába illő históriákkal. Fényes, sikerekkel teli életútját csak annyi fiaskó, sikertelenség kísérte, amennyi szükséges volt halhatatlan műveinek megírásához. Ám csaknem mindig bebizonyosodott: sikertelenségeinek nem ő az oka. Operáinak java része megbukott a bemutatón, a későbbi előadásokon pedig (vagy ugyanabban a városban, vagy egy másikban) fergeteges sikert aratott.

A kor, melyben élt, a XIX. század, mint egy nemesfémolvasztó kemence, ontotta magából a hozzá hasonló „aranyembereket”. Közvetlen baráti viszonyban volt korának legnagyobbjaival. Wagner, Liszt, Berlioz, Verdi meg-megbírálták barátilag, vagy kissé kritikusabban, de megsérteni nem tudták, irigyei nem voltak — talán az egy Beethoven kivételével, aki kissé neheztelt rá Bécsben aratott sikerei miatt. Ezek a sikerek ugyanis akkortájt a Zenefejedelem kárára mentek. Rossini olyan volt, mint egy kedves, szelíd delfin. Nincs ellensége, mert a maga zenei territóriumában sebezhetetlen és legyőzhetetlen.

Élete két szakaszra osztható: az aktív időszakra (ez a Tell Vilmos megkomponálásával fejeződött be) és a passzív szakaszra. Kiírta magát; a „signore crescendo” (így is nevezték őt, nyitányait karakterizáló hármas

Itt nyugszik Rossini. Santa Croce, Firenze

28

crescendói után) termékeny korszakát követő utolsó 15 évét Párizsban tölti.

Ez időben sokat szenvedett beteges, pszichés aggályoskodásaitól. A vasúttól való idegenkedése szinte patológikus volt. Egyszer ült fel rá Németországban egy rövid szakaszra, de teljes idegösszeroppanással szedték le róla. (Vajon hogy viselte volna a manapság 12 kilométer magasan röpködő gépmadarakat?) Később (tréfára véve a dolgot) írt egy szatirikus zongoraszvitet „Egy kis vidám utazás” címmel, a következő alcímekkel: Az ördögi fütty; A fék édes dallama; A rémes kisiklás; Az első sebesült; A második sebesült; Gyászinduló; Ámen!

1868 november 13-án, természetesen pénteki napon! — hunyt el a Párizs melletti Passy-ban. Hamvait a Per Lachaise temetőben helyezték el

ideiglenesen. Síremléke ma is ott látható. Később exhumálták és Firenzében helyezték végső nyugalomba. A Santa Croce templom őrzi örök álmát Galilei, Michelangelo és Macciavelli társaságában.

Emlékét pedig... hogy csak a legnagyobbakat soroljuk: a Sevillai Borbély, a Tolvaj szarka, a Semiramis, a Mózes. Ennek preghiera (könyörgés) tételét Firenzébe történő hazajövetelkor háromszáz tagú kórus énekelte az egyesített katonazenekarok kíséretével. Végezetül őrzi még emlékét utolsó operája a Tell Vilmos és utolsó nevezetes sóhaja, a Stabat Mater. A gyötört Istenanya, aki nemcsak a könnyes kereszt tövében állt akkoron; hanem talán megáll manapság is néha Rossini sírjánál is, mondván neki; a sok kis aranyos, bocsánatra érdemes ledérségeid mellett azért nekem egy nagyon szép muzsikát írtál...

Felhívások, közlemények

Szövetségünk rehabilitációs osztályára humán beállítottságú látássérült munkavállalót keresünk. A felsőfokú végzettség előny.

Szövetségünk egy számítógépes mágneslemez-könyvtár beindítását tervezi. A könyvtár célja elsősorban a tagok, de bárki más által készített szak- és ismer-

retterjesztő anyagok, szótárak, programok és egyéb szabadon másolható anyagok összegyűjtése és ingyenes cseréje.

Kérünk mindenkit, akik e könyvtár beindítását célszerű és szükséges dolognak tartják, hogy személyesen, levélben vagy telefonon a titkárságon jelezzék érdeklődésüket és egyéb szándékukat.

Dr. Med. Ernst Schneider: Az érlemeszesedés megelőzése, gyógyítása

(Az Unser Schaffen c. osztrák lapból fordította: Kas László)

A köztudatban hosszú ideje uralkodik az a nézet, hogy az érlemeszesedés nemcsak betegség, hanem megváltoztathatatlan végszet. Szakemberek és a közhit egybehangzó véleménye szerint is nemhogy a gyógyítása, de a megelőzése is lehetetlen feladat, bekövetkezése tehát ezért végzetszerű. Aki ebben a betegségben szenved, annak meg kell tanulnia ezzel az állapottal együtt élni, kellemetlenségeit jól-rosszul elviselni és megalkuvóan várni a véget.

A jövő azonban nem ilyen sötét; újabban vigasztelibb hírekkel is szolgálhatunk az arterioszklerózissal folytatott küzdelem „frontjáról”. Az erek meszesedése ugyanis (ellentétben az eddigi hiedelemmel) megelőzhető, sőt egyes esetekben visszafordítható!

Ez az újszerű megállapítás a Los Angelesben működő, érbetegségeket kutató intézet néhány tudósától származik. Megállapításuk szerint a meszes lerakódás az érfalakon, így a koszorúsereken is megfelelő gyógyszerekkel sikeresen meggátolható, de elsősorban szigorúan előírt diétával (mely csökkenti a vér koleszterinszintjét) el is távolítható, vagyis a sérült érrendszer regenerálható.

Ennek a diétának a lényege a következő: csak maximum 125 milligramm koleszterint, igen csekély állati zsíradékot tartalmazhat kimagaslóan nagy mennyiségű telítetlen zsírsav-arány

mellett. Ez utóbbiak hidegen préselt olajnövényekből nyerhetők. Az alábbi táblázat a különböző olajnövények és olajos magvak zsírsavtartalmáról ad összehasonlító képet. A számok az össz-zsírsavtartalom %-os értékét jelölik. Az első oszlop a telített zsírsav értékét mutatja, a második a telítetlenét, a harmadik oszlop pedig a többszörösen telítetlen zsírsavét.

- Növényolajfajta1 23
- Kókuszolaj54 43
- Vaj60 ... 373
- Olívaolaj19 ... 738
- Pálmaolaj46 ... 44 ...10
- Margarin60 ... 25 ...15
- Földimogyoró olaj ...19 ... 50 ...31
- Gyapotmagolaj25 ... 25 ...50
- Tengericsíra olaj15 ... 30 ...55
- Napraforgó olaj10 ... 30 ...60
- Szójaolaj14 ... 24 ...62
- Becel főzőolaj11 ... 19 ...70
- Bogáncsolaj0 ... 15 ...75

Sokatmondó eredmények

Az említett kutatóintézet a vizsgálatokat 40-59 év közötti szklerózisos, nemdohányzó betegeken végezte, olyanokon, akik egy bypass-operáción már túl voltak. A vizsgált betegek koleszterinszintje a kísérletet követően átlagosan mintegy 26 %-kal csökkent. A szigorú diétába bevont egyedek jelentős részénél pedig a koszorúsereken való mészlerakódás jelentős csökkenését sikerült elérni. Ezek az eredmények további kutatásokra serkentették az intézet munkatársait.

Javaslatok a betegség korai felismerésére

Az Amerikai Kardiológusok Társaságának az a javaslata, hogy minden 20-60 év közötti felnőtt legalább ötévente vesse alá magát kórmegelőző kardiológiai vizsgálatoknak. Ezen vizsgálatok során mérik a testsúlyt, a vérzsír mennyiségét és a vércukor szintjét. Ajánlják még a rendszeres vérnyomás-kontrollt és nem utolsósorban az ugyancsak rendszeres nyugalmi EKG vizsgálatot is.

A zsírsavak szerepe

Az orvosok nagy többsége a telített zsírsavakat (melyeket a hús) és kolbászfélék, a tojás és a sajtok tartalmaznak — igen kritikusnak tartja a mézlerakódás szempontjából. Megnövekedett vérzsír-szint esetén pl. vaj helyett a tiszta növényi margarin fogyasztását ajánlják, valamint javasolják a koleszterinben gazdag étrendről való lemondást. Nagyon ésszerű ez a javaslat, különösen akkor, ha meggondoljuk, hogy pl. Németországban minden harmadik személy zsírsavcsere zavarokkal küszködik.

Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról sem, hogy a koleszterin hiánya ugyanolyan káros lehet, mint annak többlete. A koleszterin-szint egészséges referenciaértéke 140 mg.%; ha ez alá süllyed, úgy már kórosnak minősül.

Az arterioszklerózis veszélyességét fokozza a trombózisra való hajlam. A prosztoglandin (szövethormon) és a prosztacylin akadályozza a véralvadást, ezáltal csökkenti a trombózis bekövetkezésének esélyét.

Ezen megállapítást igazolja a prosztacylinnek az érbetegség-terápiában való alkalmazása. Érdekes jelenség, hogy a prosztacylin a szervezetben egy telítetlen zsírsavból, nevezetesen az arachidonsavból szintetizálódik. *(Szintézis: bonyolultabb vegyületek létrejötte egyszerűbbekből)*. A telítetlen zsírsavak egy bizonyos hányada ételünkben minden esetre előnyös lehet szervezetünk számára.

Sajnálatos azonban az a tény, hogy a prosztacylin szintézisét az elmeszesedett véredények hátráltatják. Jelenleg a kísérletek arra irányulnak, hogy miként lehet serkenteni a prosztacylin-szintézist.

A megelőzéssel kapcsolatos teendők

Annak érdekében, hogy az érlemeződést megelőzzük vagy a már bekövetkezett érkárosodást a lehetőségekhez képest visszafejlesszük, az állati zsíroktól való tartózkodás mellett még egy sor egyéb rendszabályt is be kell tartanunk, mégpedig az alábbiakat:

- Túlsúlyosság csökkentése
- Normál vérnyomás szinten tartása
- Dohányzás abbahagyása (nemcsak mérséklése!)
- Rendszeres mozgás, torna
- Lelkileg kiegyensúlyozott, stresszmentes életmód

Túlsúlyosság esetén napi étrendünket úgy válasszuk meg, hogy egy hosszabb ideig tartó állandó súlycsökkentéssel korunkkal, testmagasságunkkal arányos testsúlyra fogyjunk le. Napi 1600 kalória (6688 Joule) energiát tartalmazó ételmennyiség elegendő a kívánt cél eléréséhez.

Ha magas a vérnyomásunk, étrendünk sószegény legyen. Helyesebb,

ha húsfeleséget egyáltalán nem fogyasztunk. Ügyeljünk ételeink teljesértékűségére, nemcsak a fehérjéknél és zsíroknál, hanem a szénhidrátoknál is. Ez azt jelenti, hogy kerüljük a fehér lisztet és annak termékeit, a száraztésztákat, ugyanígy a sós vízben főtt krumplit. Ezek helyett körítésként fogyasszuk a barna lisztet adó gabonafélékből készült termékeket, vagy az ún. hajában (héjában) főtt burgonyát.

Aki dohányzik, az háromszorosára növeli annak valószínűségét, hogy az arterioszklerózis betegségébe esik. Különösen veszélyes a dohányzás, ha egyidejűleg magas a vérnyomásunk és a koleszterinszintünk. A dohányzás ugyanis kifejezetten kedvezőtlenül hat a zsírsanyagcserére. Csökkenti a vérben a meszesedést gátló HDL koleszterin részarányát (nagyűrűségű lipoprotein) és megnöveli az ezzel ellentétes hatású LDL és VLDL (mérsékelt, illetve igen csekély sűrűségű lipoproteinek) mennyiségét. Ha ez a három rizikófaktor (tehát a magas vérnyomás, a dohányzás és a koleszterintöbblet) egyidejűleg van jelen, akkor csak rövid idő kérdése az arterioszklerózis bekövetkezése.

Az elegendő mennyiségű testmozgás hatékonyságát bizonyítja a Mannheimeri Diakonisszák Kórházában alkalmazott mozgásterápia, szisztematikus mozgástréning. Heti két-három alkalommal végeztetik betegeikkel ezt a tréninget. Egy bizonyos útszakaszon kell a pácienseknek végigyalogniuk, lépésritmusuk fokozatos növelésével, vagyis fizikális teljesítményük fokozásával. A lépés ütemét az orvos egyedileg állapítja meg. Az „ütemadó” egy hordozható magnó. Ez a fegyelmezett, ellenőrzött séta aztán annyira

szokásává válik a betegek, hogy begyakorolt lépésritmusa automatikussá válik, megtartja azt.

A szisztematikus gyalogtréning eredménye önmagáért beszél: a vérnyomás ettől jelentősebben csökken mint a sószegény vegetáriánus étrendtől. Gyógyhatása még inkább növekszik, ha a gyaloglást pedálergometeren végzettérgimnasztikai gyakorlatokkal egészítjük ki.

Egyéb betegségekhez hasonlóan az arterioszklerózisnál is jelentős, sőt döntő szerepe van a kiegyensúlyozott lelkiállapotnak. Meggyőzően bizonyítja ezt egy-az alábbiakban leírandó állatkísérlet, melyet Prof. Dr. S. Block az amerikai Science című tudományos magazinban tett közzé.

Dr. Robert Nerem négy héten keresztül magas koleszterintartalmú ételekkel táplálta kísérleti nyulait. Mondhatjuk: úgy etette az állatokat, mint mi saját magunkat. A vérszír lerakódott az állatok koszorúsereinek szűkületein, elzáródással fenyegetve a véredényeket. Extrém infarktusveszély állapotában voltak. Majd két csoportra osztotta Dr. Nerem a nyulakat. Mindkét csoport ugyanazt a koleszterindús táplálékot kapta továbbra is. Az egyik csoport nyulait a tudós asszisztenseivel együtt naponta kiemelte ketreceikből. Karjukra tették, simogatták, becézgették őket, gyengéd hangon szóltak hozzájuk.

Az eredmény szenzációs volt! Mind-egyik kontrollcsoportnál változatlanok maradtak a vizsgált értékek: a vérnyomás, a koleszterinszint és a szívfrekvencia. Azonban a kényeztetett nyulacskák koszorúsereiben 60 %-kal

32

kevesebb volt a vérzsír lerakódása. Ezzel ellenében a másik csoport állapota szemmel láthatóan rosszabbodott.

Az első csoportnál tehát elmondható volt: ezeknek az állatoknak az életét a szeretet mentette meg.

A végkövetkeztetés világos: a szeretet és a gondoskodás nagy mértékben befolyásolhatja egy betegség kedvező alakulását.

Gyógyszeres kezelés

Viszonylag kevés emberről mondható el, hogy rájuk hatástalanok lennének a fentebb ismertetett profilaktikus intézkedések. Ha mégis így lenne, úgy szóba jöhetnek a koleszterinszin-

tet csökkentő gyógyszerek. Ezek legtöbbszörre kémiai előállított anyagok, azonban megfelelnek a célnak bizonyos fajta tiszta növényi származékok is. Hatásuk ugyan hosszabb idő elteltével jelentkezik, ám mentesek bármiféle mellékhatásoktól.

Ezen ártalmatlan gyógynövények közül elsőként említhető meg a jó öreg fokhagyma. Ez csökkenti a vér koleszterintartalmát, ugyanakkor folyékonyabbá, hígabbá, alvadékonyságra kevésbé alkalmassá teszi, így nehezebben tudnak kialakulni a véredényeket elzáró vérrögök, trombusok. Mint minden más gyógynövény, ez is frissen fogyasztva a leghatásosabb. *(Ajánlott mennyiség: napi két gerezd).* ● ● ●

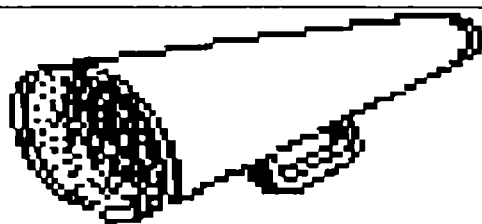
HIRDETÉSEK

Eladó egy egyéves, németül beszélő, 2000 élőpontszámmal rendelkező KISHON CHESSTER típusú sakk-computer.

Írányár: 21 ezer forint.

Érdeklődni lehetőleg Braille-írással levélben a szerkesztőség címen "SAKK" jeligével lehet.

Eladó egy BRAILAB típusú számítógépbeépített floppykezelővel (1541-es COMMODORE típusú). Eladó még 35 darab DD-s lemez (5 db lemezen található program). Írányár 35 ezer forint. Leveleket lehetőleg Braille-írásban a szerkesztőségbe kérek "„FLOPPY” jeligére.

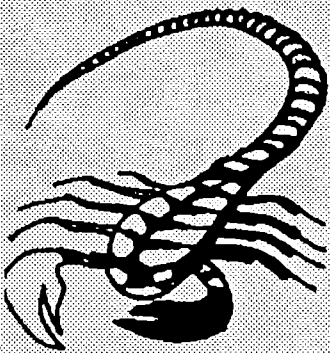

56 éves, kb. 165 cm magas gyengénlátó özvegyember vagyok. Szeretem a zenét, a jó baráti társaságot. Szeretnék megismerkedni házasság céljából korban hozzámillő gyengénlátó vagy vak hölgygel, aki barna vagy fekete hajú, szerény és szeretetreméltó. Leveleket „Szeretet” jeligére a kiadóhivatalba kérem.

Horoszkóp

a Skorpió jegyében (október 23 – november 21) születetteknek

November 29-ig erőteljes hatások mutatkoznak meg utazása során, és a hosszútávú terveiben, esetleg a távolban történő (külfölddel is kapcsolatos) ügyeinek alakulásában is érvényre jutnak. November 10-e táján (hold hatásra) családi állapota, házassága, a törvénnyel és jogi ügyletekkel kapcsolatos érdekei foglalkoztatják, társasági életének kiszélesítésével tördődik. Ezt követően vagyoni helyzete és bevételei kapnak elsőbbséget, sőt november 24-e táján új pénzkereseti lehetőségeket kell kihasználnia. Bár vagyoni helyzetének alakulása kissé lelassulhat 11-21-e között, 22-től bizonyos pénzügyi helyzetek ismétlődnek meg, de ezúttal előnyökkel zárulnak.

A hónap általános jellege:

Most, hogy Jupiter a Mérleg jegyében áll, jó szerencsét remélhet egy múltjában gyökerező eseménytől. Újrakezdheti vagy folytathatja egy régi tanulmányát, ismét megtapasztalhatja a régi győzelmeket és vereségeket. De éppen a múlt dobja majd fel a szerencséjét. Fejlődhet a nagy szervezetekkel és intézményekkel fenntartott kapcsolata. Házastársa (szerelme) is bese-

gít karrierjének egyengedésébe. Ön mellett áll és buzdítja céljai megvalósítására.

Részletek:

Kevesebb lesz a vita, ellentét a helyi, nyomasztó, sürgős megoldást igénylő kérdések intézésében, és simán folytathatja tanulmányait is. Kommunikációja (írás, levelezés, telefonálás, stb.) akadálytalan; hobbiját is nagy meglepedésre művelheti.

Vonzások és taszítások:

Mindazok, akiket már régóta ismer, fejleszteni szeretnék kapcsolatukat Önnel. Pénzügyi tanácsadói és munkatársai most kissé féllábon állnak, mert úgy érzik, Ön nem szánt kellő időt rájuk, és nem beszélhették meg teljes mélységében a pénzügyi kérdéseket. November 11-15-e között valószínűleg hiába próbálná kikerülni a vitatkozó, akadékoskodó, netán veszekedésbe hajló embertársait, szüntelenül csak beléjük botlik.

Hogyan oldja meg problémáit?

Már most végezze el a decemberi ünnepekre tervezett, nagyobb házkörűli teendőket, mert hasznát látja majd a következő, valamivel zúrösebb hónapban.

Bízalmas !

Amikor november 11-e körül lelassul vagyoni helyzetének kedvező alakulása, tömjé be az anyagi rést. Például: szorítsa vissza a felesleges kiadásokat, ne szórja két kézzel a pénzt. Azután készüljön fel egy újabb pénzügyi törésre november 22-e után. Ezt a hullámvölgyet ezúttal saját ügyetlenségének köszönheti.

SZÉP A FÉNYKÉP F O R T E P A P Í R O N
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF F O R T E P H O T O P A P I E R
YOUR PICTURES ARE NICE ON F O R T E P H O T O P A P E R S

PHOTO FILMS
PHOTO
AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
F O R T E A N Y A G O K A T !

BENUTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN F O R T E M A T E R I A L I E N !

USE IT TO THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR
P H O T O - M A T E R I A L S M A D E B Y F O R T E !

F O R T E F O T O K É M I A I I P A R

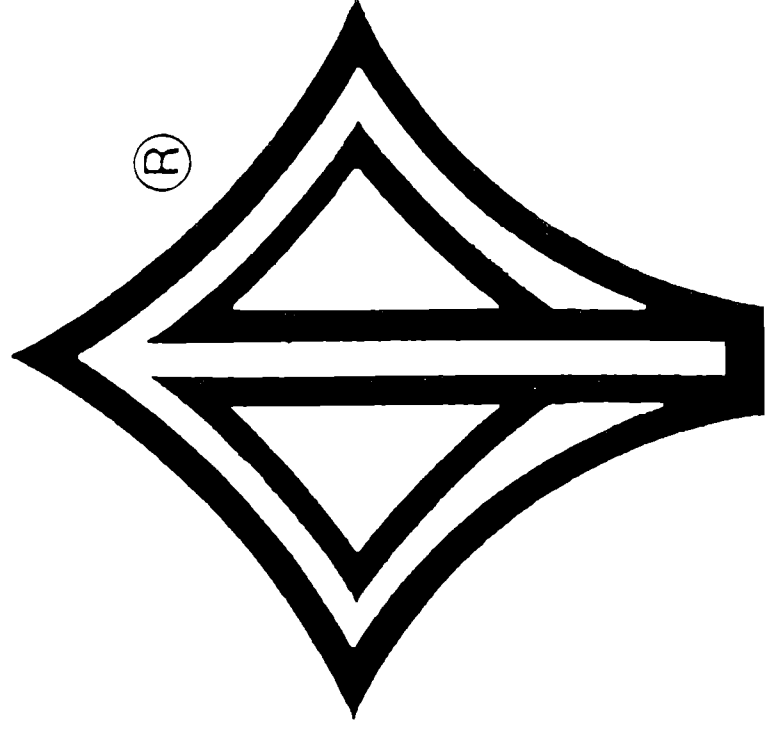
2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022

HUNGARY

*Sport- és
szabadidőruházat*

*Sport- és
szabadidőruházat*

*Sport- és
szabadidőruházat*

SENIOR

VÁCI KÖTÖTTÁRUGYÁR

Gyártja:

PROXERV az Ön partnere !
Informatikai, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

☎ Budapest, 1052 V. Fehérhajú u. 2. ☎ 1-374-255

Számítástechnikai tanácsadás, rendszerfejlesztés

TITKÁR iroda automatizálási rendszer

- ☎ Partner nyilvántartás és céginformáció
- ☎ Lekérdezések
- ☎ Levelezés hat nyelven, szövegszerkesztővel
- ☎ Ki- és bejövő iratok iktatása
- ☎ Határidő nyilvántartás, időpont egyeztetés
- ☎ Feljegyzések kezelése
- ☎ Közvetlen telefax küldés és fogadás

Oktatás

- ☎ Alapfokú számítástechnikai ismeretek
- ☎ PC számítógép kezelés
- ☎ WORD szövegszerkesztő

Műszaki szolgáltatások

- ☎ Számítógépek és hálózatok telepítése
- ☎ Számítástechnikai eszközök javítása
- ☎ Szervíz

Komplex kereskedelmi rendszer

Export és belkereskedelmi modul

- ☎ Ajánlatok, engedélyek, kötések és a lebonyolítás kezelése
- ☎ VÁM 91
- ☎ Ügyletkövetés
- ☎ Teljeskörű gépi okmányolás
- ☎ Telefax kapcsolat

Import modul

- ☎ Megrendelések, ajánlatok, engedélyek, kötések és a lebonyolítás kezelése
- ☎ VÁM 91
- ☎ Ügylet követés
- ☎ Teljeskörű gépi okmányolás
- ☎ Telefax kapcsolat

Főkönyvi és folyószámla rendszer

- ☎ Analitikus és főkönyvi nyilvántartás
- ☎ Széleskörű lekérdezési lehetőséggel
- ☎ Állományszintű kapcsolat a kereskedelmi rendszerekkel

*Rendszereink egymással kapcsolhatók, modulonként is megvásárolhatók
Számítástechnikai segédanyag kereskedelem*

